

Samenvatting

**Literatuuronderzoek
naar de effectiviteit van
preventieve interventies
door kansspelaanbieders**

Judith Noijen
Anne-Marije Kaag
Pim Widdershoven

Samenvatting: Literatuuronderzoek naar de effectiviteit van preventieve interventies door kansspelaanbieders

Auteurs:

Judith Noijen
Anne-Marije Kaag
Pim Widdershoven

Datum:

15 mei 2025

Opdrachtgever:

Mede mogelijk gemaakt door:

Dit onderzoek, in opdracht van ZonMw en de Kansspelautoriteit (Ksa), is uitgevoerd door de Academische Werkplaats Verslaving van Stichting Arkin (afdeling Arkin Onderzoek), in samenwerking met de afdeling Klinische, Neuro- en Ontwikkelingspsychologie van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Samenvatting

Dit literatuuronderzoek toont aan dat preventieve interventies door kansspelaanbieders, zoals gepersonaliseerde feedback, opgelegde gokpauzes en informatieverstopping, in lijn zijn met de doelstellingen van het verslavingspreventiebeleid. De wetenschappelijke onderbouwing voor hun effectiviteit is echter beperkt. De meeste aangetoonde effecten zijn klein en van korte duur. Langetermijneffecten, de impact op gokgerelateerde schade en effecten op het gedrag van mensen met een hoog risicoprofiel zijn tot op heden nauwelijks onderzocht.

Hoewel de aangetoonde effecten op gokgedrag doorgaans klein zijn, kunnen zij toch een waardevolle bijdrage leveren aan het beperken van gokgerelateerde schade, met name wanneer ze breed worden toegepast of effectief zijn bij risicogroepen. Losstaande interventies kunnen bovendien fungeren als bouwstenen binnen een bredere preventiestrategie. Voorwaarde is wel dat hun beperkingen expliciet worden erkend, om te voorkomen dat zij als afdoende worden beschouwd en daarmee aanvullende maatregelen in de weg staan.

Beleidskeuzes op dit terrein vragen daarom om een aanpak die ruimte biedt voor voortdurende bijsturing op basis van praktijkervaring en nieuwe inzichten uit onderzoek.

Aanleiding

Het Nederlands kansspelbeleid stelt duidelijke voorwaarden aan aanbieders, waaronder een wettelijke zorgplicht om risicovol gokgedrag te signaleren en passende preventieve interventies in te zetten. In de praktijk blijkt echter dat de invulling van deze zorgplicht sterk varieert en op het gebied van verslavingspreventie onvoldoende is uitgewerkt. Nieuwe beleidsregels beogen dit te verbeteren, maar vragen om een stevige onderbouwing. Om daaraan bij te dragen is in dit literatuuronderzoek het beschikbare bewijs in kaart gebracht voor preventieve interventies die kansspelaanbieders kunnen inzetten na het signaleren van risicovol gokgedrag.

Aanpak

Voor dit literatuuronderzoek is een systematische studie uitgevoerd, waarbij alleen studies zijn meegenomen die voldeden aan vooraf vastgestelde methodologische criteria. Om een betrouwbare basis te bieden voor beleidsaanbevelingen, zijn uitsluitend studies geselecteerd met een degelijke methodologische opzet en een lage kans op vertekening (bias).

In totaal werden 5.847 unieke publicaties geïdentificeerd, waarvan er na screening 13 zijn geselecteerd. Deze zijn onderverdeeld in drie interventie categorieën:

- persoonlijke en normatieve feedback (7 studies),
- opgelegde gokpauzes (2 studies),
- informatieverstopping en waarschuwingsberichten (4 studies).

Bevindingen

Het rapport bevat een overzicht van de 13 geïnccludeerde studies, inclusief de onderzochte interventies, gehanteerde onderzoeksmethoden, relevante uitkomsten, beperkingen en financieringsbronnen. De belangrijkste bevindingen per interventiecategorie staan hieronder beschreven.

Feedbackinterventies

Feedbackinterventies geven mensen inzicht in hun gokgedrag (persoonlijke feedback), soms vergeleken met het gokgedrag van anderen (normatieve feedback). Deze interventies zijn gericht op het bevorderen van zelfinzicht en zelfevaluatie en het vergroten van zelfcontrole.

Feedbackinterventies zijn in verband gebracht met een vermindering van tijd en geld besteed aan gokken, met name bij mensen met een matig risicoprofiel. Voorwaarde voor dit effect is dat de feedback duidelijk en goed te begrijpen is, iets wat in de meeste studies niet is onderzocht. Voor mensen met een hoog risicoprofiel is geen overtuigend bewijs van effectiviteit beschikbaar.

Opgelegde gokpauzes

Bij een opgelegde gokpauze wordt een goksessie tijdelijk onderbroken na signalen van intensief gokgedrag, zoals langdurig gokken of meerdere stortingen in korte tijd. Deze 'time-outs' hebben als doel mensen uit een impulsieve staat of 'roes' te halen.

Korte opgelegde gokpauzes van 5 en 15 minuten kunnen leiden tot een langere onderbreking van een goksessie. Langere pauzes van 60 minuten hangen samen met een afname in inzet en stortingen op dezelfde dag. De wetenschappelijke onderbouwing is beperkt; effecten zijn klein, kortdurend en niet eenduidig.

Informatieverschaffing

Informatieverschaffing betreft het geven van informatie over bijvoorbeeld winkansen, het corrigeren van misvattingen (zoals de 'bijna-winst' illusie) of het bijna bereiken van een ingesteld stortingslimiet.

Informatieverschaffing kan bijdragen aan gedragsverandering, maar de effectiviteit hangt sterk af van de inhoud, vorm en wijze van aanbieden. Normatieve (informatie over het gokgedrag van anderen) en positief-emotionele berichten (gericht op de voordelen van zelfcontrole en balans) bleken effectiever in het verminderen van geld en tijd besteed aan gokken dan algemene waarschuwingen. Berichten gericht op het corrigeren van gokgerelateerde misvattingen hadden een tijdelijk effect. Meer intensieve en gepersonaliseerde vormen (zoals telefonisch contact) zijn effectiever dan algemene of passieve communicatie.

Beperkingen

De 13 geanalyseerde studies verschilden aanzienlijk in het type interventie dat is onderzocht, de onderzoeksopzet, meetinstrumenten, follow-upduur en methodologische kwaliteit. Met name langetermijneffecten, de bijdrage aan het terugdringen van gokgerelateerde schade en de effectiviteit bij mensen met een risicovol gokprofiel blijven onderbelicht. Daarnaast vielen veel mogelijk relevante interventies buiten de scope van dit onderzoek omdat ze onvoldoende onderzocht zijn, niet door aanbieders (kunnen) worden uitgevoerd of uitsluitend in een laboratoriumsetting zijn getest.

Gezien de zorgen binnen het onderzoeksveld over mogelijke beïnvloeding door de industrie, of de perceptie daarvan, is transparantie over financieringsbronnen van belang bij de beoordeling van het beschikbare bewijs. Bij elke geïnccludeerde studie is in het rapport aangegeven hoe deze is gefinancierd. Van de 13 studies zijn er 7 direct gefinancierd door de kansspelindustrie, 2 via door de overheid gefinancierde onderzoeksprogramma's en bij de overige 4 is het onduidelijk of financiering is ontvangen of wordt vermeld dat er geen subsidie is verkregen.

Aanbevelingen

Verbeter de implementatie van preventieve interventies

Blijf inzetten op preventieve interventies, maar positioneer ze realistisch binnen een breder maatregelenpakket en communiceer transparant over hun beperkingen. Stimuleer kansspelaanbieders om de implementatie en effectiviteit van interventies in de praktijk te versterken door:

- **Feedbackinterventies:** zichtbaarheid en begrijpelijkheid van feedbackboodschappen te verbeteren;
- **Opgelegde gokpauzes:** pausecriteria (zoals lengte en timing) beter af te stemmen op risicoprofielen;
- **Informatieverschaffing:** boodschap, vorm en timing af te stemmen op specifieke doelgroepen; in te zetten op normatieve en positief-emotionele berichten; te blijven investeren in persoonlijk contact bij signalen van risicovol gokgedrag; en het geven van informatie te combineren met andere interventies zoals feedback of pauzes.

Investeer in aanvullend en onafhankelijk onderzoek

Om het preventiebeleid te versterken en beter onderbouwde keuzes te kunnen maken, wordt aanbevolen te investeren in aanvullend en onafhankelijk onderzoek:

- **Ontwikkel eenduidige evaluatiekaders** met heldere, meetbare uitkomsten zoals inzet, verlies, en de tijd en het geld besteed aan gokken, zodat de effectiviteit van interventies beter beoordeeld kan worden.
- **Streef naar standaardisatie van meetmethoden en screeningsinstrumenten**, zodat resultaten uit verschillende studies beter vergelijkbaar zijn. Dit maakt het mogelijk om robuustere conclusies te trekken en systematische evaluaties (zoals meta-analyses) uit te voeren.
- **Investeer gericht in zowel gerandomiseerde gecontroleerde trials (RCT's) als praktijkgerichte experimenten**, zoals A/B-tests, om de effectiviteit van interventies in uiteenlopende contexten te kunnen beoordelen. Zorg ervoor dat onderzoek naar langetermijneffecten wordt gefaciliteerd en dat ruimte wordt geboden voor methoden die geschikt zijn voor moeilijk bereikbare risicogroepen.
- **Stimuleer onderzoek in zowel laboratoriumomgevingen als in de praktijk**, zodat inzicht ontstaat in zowel de werkingsmechanismen van interventies als hun toepasbaarheid in echte gokomgevingen.
- **Bevorder het gebruik van objectieve gedragsdata** (zoals trackingdata) als aanvulling op of vervanging van zelfrapportages, om meer betrouwbare en gedetailleerde analyses van gokgedrag mogelijk te maken.
- **Maak het mogelijk dat geanonimiseerde gedragsdata van aanbieders beschikbaar wordt gesteld voor onafhankelijk onderzoek**, onder duidelijke voorwaarden voor privacy, transparantie en onafhankelijkheid, zodat onderzoek naar effectiviteit en schadebeperking structureel versterkt wordt.
- **Bevorder open science-praktijken** door voorwaarden te scheppen waarmee onderzoekers gestimuleerd worden om studies vooraf te registreren en onderzoeksopzet, geanonimiseerde data en analysemethoden openbaar te maken. Dit vergroot de transparantie, controleerbaarheid en herhaalbaarheid van onderzoek en versterkt de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid.
- **Stimuleer transparantie in onderzoek** door financieringsbronnen en mogelijke belangenverstrengeling (conflict of interest) structureel en helder te laten vermelden, zowel in publicaties als in rapportages. Dit versterkt de geloofwaardigheid van onderzoeksuitkomsten en draagt bij aan een robuuste wetenschappelijke basis voor beleid.
- **Stimuleer onderzoek dat gokgedrag over meerdere platforms en meetmomenten in kaart brengt**, zodat een volledig beeld ontstaat van hoe interventies in de praktijk uitwerken en of gedrag zich verplaatst tussen aanbieders of kanalen.
- **Investeer in onderzoek dat breder kijkt dan alleen gokgedrag**, en ook de impact van interventies meet op gerelateerde factoren zoals financiële problemen, stress, schuldgevoelens en schaamte. Dit geeft inzicht in zowel de effectiviteit als eventuele ongewenste neveneffecten van interventies.
- **Bevorder doelgroepgericht onderzoek** dat expliciet aandacht besteedt aan jongvolwassenen tussen 18 en 24 jaar. Stimuleer daarnaast onderzoek naar verschillen in effectiviteit op basis van leeftijd, geslacht, type kansspel en risicoprofiel, zodat interventies beter afgestemd kunnen worden op verschillende doelgroepen.
- **Organiseer een expertsessie** met onafhankelijke wetenschappers, beleidsmakers, verslavings- en gedragsdeskundigen en ervaringsdeskundigen om de beschikbare kennis te bundelen en praktijkgerichte aanbevelingen te formuleren.